

Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond
for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet
for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget
i finansieringen af projektet.

Beplantning i økologiske hønsesgårde

Jens Thejsen
Rosensgade 116
8300 Odder
0045 23696116
post@jensthejsen.dk
www.jensthejsen.dk

Om projektet

Denne del af projektet går ud på at komme med beplantningsforslag til danske økologiske hønsesgårde.

Jeg har arbejdet med følgende mål:

- At hønsene skal udnytte hønsesgårdene mere end i dag
- At hønsesgården får en større æstetisk værdi
- At hønsesgården giver et bedre billede af økologisk drift til kunderne
- At der bliver større biologisk mangfoldighed på bedriften
- At der anvendes planter som kan hindre nedsivning af næringsstoffer

Modulsystem & stiforløb

I det følgende er der beskrevet en mosaikplantning, et modulplantningssystem og et stisystem gennem flere hønsegårde.

Modulplantning

Flere steder arbejder man med pilebeplantninger i hønsegårdene, dels fordi det er en hurtig kultur, dels fordi de fleste pile er effektive som opsamlere af næringsstoffer fra hønsegårdene.

Det følgende er ikke et alternativ til pilebeplantning, snarere et supplement - det er forslag til en beplantningsmåde, som opfylder nogle andre formål end pilebeplantningerne.

Man kan forestille sig, at man etablerer en modulbeplantning i en enkelt af hønsegårdene og har resten af hønsegårdene som pilebeplantninger. Modulplantning tager udgangspunkt i naturlige mosaikbevoksninger som giver den største biologiske diversitet. En beplantningstype som helt bygger på mosaikker er kort beskrevet som et alternativ fordi man på den måde kunne få den største diversitet.

Stisystem

Man kan etablere naturnære stiforløb gennem mange typer hønsegårde, både gennem pilebeplantninger men også gennem en mangfoldig beplantning som modulsystemet.

Plantning i mosaikker

Hvis man primært ønsker stor diversitet, er en af de bedste metoder en mosaikbeplantning. Det vil sige en beplantning, hvor man grupperer planterne i arter. Derefter udplantes artsgrupperne i uregelmæssige øer/klatter/plamager af mindst 2m² og op til 9m². Klatterne må gerne støde sammen og overlappe lidt. Det skal dog laves så det hele ikke bliver for tæt, det er vigtigt med lysninger og stier. I

mosaikbeplantninger plantes artsøerne ikke i rækker og lige linjer, men med meget varieret planteafstand og helt asymmetrisk.

En sådan beplantning ligner naturens mosaikker. I naturområder, som er i nogenlunde balance, vil planterne altid gruppere sig som et kludetæppe af arter. En sådan bevoksning giver helt tydeligt den største diversitet. De enkelte arter kan i artsøerne udvikle sig med deres tilknyttede biologiske liv. En mosaikbeplantning vil også give gode muligheder for skjul til hønsene på grund af de meget forskellige lys - og skyggeforhold som opstår hvor artsøerne møder hinanden og områderne uden buske og træer.

I en sådan beplantning, kan man så græs mellem øerne eller lade vegetationen komme af sig selv. Det er lettest at styre, hvis man sår græs/urter mellem øerne. Man slå ukrudt/græs mellem øerne et par gange om året. Man kan også vælge at lade hønsene klare arbejdet, det vil sandsynligvis betyde, at der vil være flest lysninger nærmest hønsehusene, medens der længere væk godt kan være steder som vokser til med urter.

Modulbeplantning

Modulbeplantning er en måde at tilplante hønsegårdene på, som kan bruges på flere forskellige bedrifter, i flere hønsegårde på samme bedrift, eller det kan bruges i en enkelt hønsegård. Det kan bruges i smalle, lange eller brede hønsegårde. Modulsystemet skal ikke opfattes som et system, hvor modulerne bare kan kopieres. Man skal naturligvis tilpasse til de specifikke forhold.

Modulskitse

Til beskrivelserne af modulsystemet, er der en skitse som viser mulighederne i systemet. Skitserne skal vise hvordan forskellen er på den traditionelle række beplantning, og viftebeplantningen. Men de skal også vise mulighederne for at skabe forskellige lysforhold i beplantningen. Hvordan der både kan skabes skygge og steder med næsten fuld sol. Og hvordan man med et enkelt system både kan skabe artsøer og lysninger og alligevel arbejde med et rækkesystem. For at få størst mulig diversitet og størst æstetisk værdi skal skitserne vise, hvordan man kan opbygge beplantningen, så der næsten altid plantes flere af samme art nær hinanden - helst 2 planter af samme art sammen. Det er markeret med forskellige farver for arterne. På den måde får man noget af naturens mosaikvirkning. Det, at der plantes mosaiklignende, giver i sig selv større muligheder for artsdiversitet. Samtidig giver det som nævnt forskellige lys - og skyggeforhold, som sandsynligvis vil kumme fremme hønsenes brug af gårdene. I skitsen er der en række afstand på 1,5 m og den variable planteafstand er mellem 75cm for buske til 2-3 m for træer. Ved en etablering vil planteafstanden for træerne snarere være 75cm til 150cm.

Den enkle metode

Mosaikmetoden den enkeltteste og uden tvivl den som giver størst mangfoldighed, men for nogle vil det opfattes som rodet, og derfor er modulplantningen for mange at fortrække. Men, hvis man både ønsker lysninger og mosaikvirkning, er den for nogle også vanskelig at gennemskue og udføre rent praktisk praktisk. Hvordan skal man forholde sig til varieret planteafstand ? - og der skal holdes styr på de 8 linjer i modulsystemet. Det skal dog ikke få folk til at opgive modulsystemet. Der kan laves en enkelt og hurtig udgave, hvor der kun er to linjer/rækker at holde styr på når der skal plantes. Det vil ikke give den samme mosaikvirkning, og fordelene ved varieret planteafstand vil heller ikke være der. Men, man kan stadig arbejde med både A & B moduler, og da planteudvalget er det samme, vil det give en høj grad af diversitet.

Systemet går ud på at vælge en plantemåde hvor der f.eks. er 75 cm mellem alle planter og rækkeafstand på 1,5m.

I første linje arbejdes med 4 træer efterfulgt af 2 buske et 4/2 system. Det kører man med igennem hele linjen/rækken. Man vælger at plante 4 træer af samme art og derefter 2 buske af samme art. Det vil give lidt af mosaikvirkningen.

Anden linje/række vil starte omvendt med 2 buske fulgt af 4 træer et 2/4 system. 2. Linje/række starter 1,25 m længere oppe – på den måde møder hønsene ikke en plantemur, og samtidig brydes mellemrummene.

Man kører så videre med skiftevis 1. og 2. linje lige så mange rækker som der er behov for.

Man kan så lave lysninger, hvor man synes det kan være fornuftigt. Man springer bare over med plantning hvor lysningen skal være. Man kan lave lysningerne over flere rækker som man synes. Man kan evt. i forvejen have markeret hvor man ønsker lysninger og størrelse og form. En sådan plantemåde er enkel og skulle systematikken glippe i en enkelt række, betyder det ikke noget i den store sammenhæng. Hvis man hele tiden sørger for skiftet mellem buske og træer, og holder sig til en art for hver 4 træer og 2 buske i linjen, vil der kunne skabes en god og smuk beplantning med de træer og buske som er på plantelisten.

Stisystem

Stisystemet er en måde hvor kunder og særligt interesserede kan gå sig en tur gennem hønsegårdene – på en sådan tur vil de både få en smuk natur/kulturoplevelse, og kunne se, vurdere og nyde hønsenes miljø. Man vil kunne få et indblik i økologiske høns færden.

Stisystemet er udviklet efter Ingeborg Holms ide – og i første omgang tænkt specielt til hendes hønsegårde, men planterne og stiforløbet kan anvendes i mange forskellige hønsegårde.

Skitse

Til beskrivelsen af stisystemet tilknyttet en mindre skitse, som viser hvordan stiforløbet kan laves - så man udnytter den gamle beplantning - så man får et godt syn til hønsene og hvordan man kan skabe stien med bløde linjer. En for krøllet sti og et mere geometrisk opbygget stisystem vil ikke opfylde de opstillede formål – og vil virke kunstige i en sådan sammenhæng.

Modul beplantning i hønsegårde

Selv om der er beplantet er det ingen garanti for, at hønsene vil bruge beplantningen i særlig meget.

Formålet:

Formålet med modul plantningsystemet er, at lave beplantninger som kan anvendes i flere hønsegårde i forskellig størrelse - længder og bredde.

At sikre, at der anvendes planter, som kan klare de fleste danske jordbundsforhold og klimazoner.

Ekstreme forhold som kolde våde jorde er naturligvis undtagelser.

Selve beplantningen har desuden følgende funktionsformål:

Den skal kunne være med til at skabe et bedre hønsegårdsmiljø.

Den skal forskønne hønsegårdene.

Den skal være med til at skabe en stor biologisk mangfoldighed i hønsegården og på bedriften i det hele taget.

Planterne skal hindre nedsivning af næringsstoffer.

Plantevalg

1. Der skal vælges planter som kan klare jorden i hønsegården, hvor der ofte er høj pH.
2. Der skal primært bruges danske planter. Det vil give den største biodiversitet.
3. Planterne skal kunne spille sammen – højde, bredde, krav til lys m.m.
4. Der er valgt en del planter som er frugt bærende, de er ikke valgt specielt til høst af frugt, mere for at hønsene kan rode i dem og spise lidt, men også fordi disse planter giver et godt biologisk liv og fordi de er smukke. Hvis man har et ønske om at udnytte frugterne, kan nogle af planterne skiftes ud med frugttræer og buske. F.eks. spiseæble i stedet for vildæble, sødkirsebær i stedet for fuglekirsebær.
5. Der er valgt planter, som kan udvikle sig uden særlig beskæring.
6. Der er valgt planter, som kan være et godt skjul for hønsene.
7. Planter som har en åbenhed så hønsene tør bevæge sig ind mellem dem.

Hyld er en traditionel hønsegårdplante – som beriger både æstetisk og biologisk

Planteliste:

(hj): hjemmehørende

Prioritering antalsmæssigt:

*** Højeste

** mellem

* laveste

Træer

Kvæde – *Cydonia oblonga* – mindre træ eller større busk som i maj med store hvide til lysrosa blomster. En meget god biplante. I september okt. står den med store æble - eller pæreformede frugter. Som dels kan bruges i madlavningen, men er også godt vintermad for fugle m.m. *

Tørst – *Rhamnus frangula* - Lille træ eller busk. Blomster fra slut maj – okt. med meget små blomster som dog er god nektarkilde for bierne. Får sorte frugter som mange fugle efterstræber(hj) **

Mirabel – *Prunus cerasifera* - større træ – blomster fra slut april til maj *

Pil – *Salix* sp. Flere arter hjemmehørende

Alm. Røn – *Sorbus aucuparia* – lille træ, blomstrer i maj – hvide i skærmfremstillede stande. Orange frugter (hj) **

Vild æble – *Malus sylvestris* - Mindre træ - blomstring i maj – juni(hj)***

Hæg – *Prunus padus* Mellemstort træ – står i maj med velduftende små hvidlige blomster i klaser. Små sorte frugter. (hj) *

Hvidtjørn *Crataegus laevigata* – træet bliver 4– 7m højt, og får røde frugter (hj) *

Fuglekirsebær *Prunus avium* – det bliver med tiden 12 – 15m højt, får rødlige kirsebær *

Vild pære – *Pyrus communis* mellem stort/stort træ blomster med hvide blomster i maj. Får med tiden mange små pærer **

Weichsel – *Prunus mahaleb* Lille træ med kraftig blomstring i maj – juni - små hvide blomster – sorte frugter *

Buske

Alm. hyld – *Sambucus nigra* Stor busk/træ – blomster i juli med hvidlige blomster får sorte frugte(hj)**

Druehyld *Sambucus racemosa* – Høj busk . Blomstrer i april maj med gulgrønne blomster i klaser. Har røde frugter. *

Ribs *Ribes rubrum* - 1 – 1,5 m høj busk små blomster i klaser røde/hvidlige frugter (hj)**

Benved *Euonymus europæus* – en mellemhøj busk som blomster med gulgrønne blomster om foråret og står med kapsler med synlige orange frø (hj)**

Kvalkved *Viburnum opulus* - en mellemhøj busk med hvide blomster i juli og røde frugter som sidder på langt planten til langt ud på vinteren(hj)***

Blågrøn rose – *Rosa dumalis* - 1-2 m høj maj juni hvid til rosa blomst. Røde aflangt tilspidsede hyben(hj)*

Æblerose *Rosa rubiginosa* - 1,5 – 2,5 m høj maj juni lyserød blomst aflange hyben(hj)*

Modultyper

Der er beskrevet 2 modultyper . Der er valgt samme typer planter til de to modulsystemer, men selv linjeføringen er forskellig.

A. Er en traditionel med lige rækker med ens afstand mellem rækkerne, her er valgt – 1,5 m mellem rækkerne

B. en vifteformet hvor der bliver længere og længere mellem rækkerne.

A. Den traditionelle

Her er der opbygget med lige rækker som man let kan komme ned igennem. Rækkeafstanden er 1,5m

Man kan naturligvis fordele planterne på stykket på mange måder. Her er valgt med varieret planteafstand for at skabe forskellige lys/skyggeforhold. Der er i modulet indbygget lysninger, som næsten vil give de samme muligheder som er nævnt ved den vifteformede beplantning. Her er et modul med 8 sammenhængende rækker.

B. Den vifteformede

I de vifteformede arbejdes også med lige rækker, men der bliver større og større afstand mellem rækkerne, jo længere væk man kommer. I begyndelsen er der 1,5 m mellem rækkerne.

Denne vifteform vil vise lys forude, uden at det er total åbenhed. Man kan have en formodning om, at det kan betyde at hønsene vil bevæge sig længere op i hønsegården.

Samtidig vil der også her blive plantet med varieret planteafstand. Denne dynamiske plantemåde vil give forskellige rum i beplantningen, med muligheder for gemmesteder og flugtveje. Som vist på planteskitsen kan man samtidig skabe lidt større åbninger/lysninger som antages at kunne have en positiv indflydelse på hønsenes brug af stykket. Der kan i lysningerne evt. være sand/grus, så hønsene kan støvbade.

Det vifteformede modul vil udover de specielle lys og skyggeforhold også gøre beplantningen til et flot æstetisk udtryk. Her er også forslået modul med 8 rækker.

Modulet bygger på 5 forskellige plantningsrækker/linjer som kan gentages lige så meget man ønsker. Det er opbygget så man starter fra venstre 1. linje, 2. linje 3. linje 2.linje 1.linje 4.linje 5.linje 4. Linje og derefter fortsættes på denne måde med start igen fra 1. linje. På den måde får man både sammenhængende grupper, enkelte planter og lysninger fordelt på hele området. Rækkerne kan naturligvis forlænges.

Kvalitet

Kvalitetskontrol se afsnit om stisystem i hønsegårde side 18.

Fordeling af planterne

Plantning

Der plantes, så der opnås et så organisk udtryk som muligt selv om der er lige rækker. Men netop fordi der er mange forskellige typer træer og buske, som vil udvikle sig forskelligt er det muligt. Samtidig plantes der i varieret planteafstand. Fra 75cm til 200 cm. Nogle steder vil det næsten optræde som en uklippet hæk, andre steder mere åbent. Den varierede planteafstand kan være lidt vanskeligere at arbejde hvis man er vant til at arbejde med ens planteafstand. Men problemet er stort set, vanen og fordelingen af planterne.

At plante i grupper

Det har stor betydning, at man ikke planter helt tilfældigt. Der skal primært plantes i grupper af samme art og der skal laves

lysninger i beplantningen. At skabe et mosaikagtigt system giver den største biologisk mangfoldighed, samtidig giver det større etableringssikkerhed, og det betyder ikke så meget hvis enkelte planter ikke kommer. Det kan gøres på forskellig måde man kan plante i øer helt uden rækker men med åbninger omkring, hvor man slå plantedækket imellem.

Her er dog foreslået plantning i rækker, som er forholdsvis let at overskue og det gør det let at lave ukrudtbekæmpelse.

Valg af planter

På plantelisten har planterne fået karakter i forhold til hvilke der bør prioriteres. Det betyder ikke at de med lavere karakter skal undlades. Men når man bestiller bør der vælges flest af dem med 3 stjerner. Men det er vigtig, at så mange som muligt af arterne er repræsenteret. Det rige biologiske liv opstår, når der både er nogle større grupper af arter, men også nogle mindre grupper.

Stisystem i hønsegårde

Flere af hønsegårdene hos Ingeborg Holm er tilplantet med pil. Der er mange praktiske fordele ved dette, men det giver ikke den store oplevelsesværdi og ikke stor biologisk mangfoldighed. En sti som krydser gennem hønsegårdene og som er tilplantet varieret med planter som både er smukke og som har stor biologisk værdi kan afhjælpe dette.

Stisystem

Forslag til opbygning af stisystem gennem hønsegården hos Ingeborg Holm. Der er i forslaget bygget videre på Ingeborgs ideer og tanker om stien. Der følger en skitse med som viser det forslåede stiforløb.

Formålet:

Stien gennem hønsegårdene har flere formål.

1. Stien skal være en mulighed for at kunder og specielt interesserede kan få fornemmelse af hvordan hønsene på gården trives.
2. Den skal være med til at øge den biologiske mangfoldighed i hønsegårdene og landskabet omkring.
3. Stien skal være en æstetisk oplevelse.
4. Stien skal give en god natur - og kulturoplevelse

Opbygning

Stien skal gå gennem alle hønsegårde, den skal lægges i en afstand fra bygninger, så hønsene kan ses, og så det ikke virker forstyrrende. Samtidig skal hønsene også kunne bruge beplantningen.

Den skal ikke nødvendigvis være lige bred hele vejen, det kan svinge fra 1,5 til 2,5m.

Der skal ingen belægning være på stien, den skal blot jævnnes og derefter "trædes til". Efter at stien er etableret kan man evt. markere stien ved udlægning af et tyndt lag barkflis. Efter få år vil beplantningen og nedslidningen klart vise hvor stien er.

Hvor det passer naturligt med læ og udsigt, kan der laves lommer med bænke. Her kan man evt. opsætte en planche, som dels fortæller om økologisk ægproduktion, dels om hvilke planter der er i hegnet.

Stien skal hele vejen markeres med planter på begge sider af stien. Der plantes dels i enkellinjer som følger stien, dels i dobbeltlinjer og smågrupper. En sådan plantning vil skabe dynamik og øge både diversitet og oplevelsesværdien.

Stiens forløb er tænkt så den naturligt går forbi plantninger som i forvejen er i hønsegårdene. Nogle steder vil de eksisterende planter kunne bruges som den ene linje langs stien og nogle steder vil den etablerede plantning (pil) kunne udgøre begge sider af stien, andre steder som øer langs stien.

Stiens forløb er lavet med meget bløde buer som harmonisk løber gennem landskabet. Det er vigtigt, at stisystemet ikke bliver i lige linjer og heller ikke i for voldsomme bugtninger som forvirrer helhedsindtrykket.

Stisystemet vil gå gennem både tilplantede og ikke tilplantede områder. Nogle steder vil der blive tale om at skulle fjerne enkelte pil, andre gange kan nogle af pilene som nævnt kunne indgå i stisystemet.

Planterne vælges så basis er planter hjemmehørende i Danmark. Det vil give den størst mulige biodiversitet. Men der vælges også enkelte planter, som i sig selv er gode insekt- og fugleplanter, men som ikke nødvendigvis er hjemmehørende. Der vælges dog ikke planter som er meget fremmede og som har tendens til at blive invasive.

Der arbejdes både med træer og buske og i enkelte tilfælde med grove urter. Det anbefales kun at arbejde med arter og at der ikke bruges sorter. Sorter kan være mere eller mindre gode, og har som regel ikke så stor biologisk værdi.

En sti gennem hønsegårdene skal både være til gavn for høns og mennesker. Her er et eksempel på en beplantning som fungerer i forhold til hønsene, sådanne steder skal helst være en del af stisystemet.

Plantningen

Der vil være en beskrivelse om hvordan plantningen tænkes udført. Det vil kun være med eksempler, da det er vigtigt, at det ikke bliver så struktureret, at det naturlige præg forsvinder.

Højde og planteafstand:

Lave buske 0,5-1,25m: Planteafstand 0,75 - 1m.

Mellemhøje buske 1,25-1,75m: Planteafstand 1-1,5m.

Høje buske over 1,75m: Planteafstand 1,5m – 2m

Planteliste

Planterne på listen er de planter, som jeg mener kunne være gode langs stien. Det er ikke alle planter, som kan bruges i stor mængde, nogle er måske kun valgt for at løfte og for at skabe rum f.eks. skovfyr. Det vil fremgå af teksten, hvilke planter der skal bruges få eller mange af. I plantelisten er brugt dansk navn og latinsk navn. I resten af teksten anvendes kun danske navne. Når de latinske navne er med, er det for at sikre, at man får de rette planter, når der skal bestilles på planteskolen.

(hj): hjemmehørende

Prioritering antalsmæssigt:

*** Højeste

** mellem

* laveste

Træer

Vild æble *Malus sylvestris* -Mindre træ blomstring i maj – juni(hj)***

Alm. Røn *Sorbus aucuparia*(hj)lille træ, blomstrer i maj – hvide i skærmfremlignende stande. Orange frugter (hj) **

Hæg *Prunus padus* (hj)Mellemstort træ – blomster i velduftende klaser i maj. Små sorte frugter. (hj) *

Vild pære *Pyrus communis* mellem stort/stort træ blomster med hvide blomster i maj. Får med tiden mange små pærer **

Weichsel *Prunus mahaleb* Lille træ med kraftig blomstring i maj – juni - små hvide blomster – sorte frugter *

Skovfyr *Pinus sylvestris* – et nåltræ som med tiden kan blive et træ op til 20 m højt. (hj) *

Buske

Alm. hyld – *Sambucus nigra* Stor busk/træ – blomster i juli med hvidlige blomster får sorte frugte(hj)r**

Druehyld *Sambucus racemosa* – Høj busk . Blomstrer i april maj med gulgrønne blomster i klaser. Har røde frugter.**

Ribs *Ribes rubrum* - 1 – 1,5 m høj busk små blomster i klaser røde/hvidlige frugter (hj)**

Fjeldribs *Ribes alpinum* – mellemhøj busk. Har meget tidlig løvspring. Små blomster i april. (hj)**

Hassel *Corylus avellana* Stor busk, blomster feb. Marts – frugten en hasselnød (hj)*

Rødkornel *Cornus sanguinea* – høj & bred busk – små hvide blomster i skærme sorte frugter. Breder sig en del (hj)**

Bened *Euonymus europaeus* – en mellemhøj busk blomster med gulgrønne blomster om foråret og står med kapsler med synlige orange frø (hj)**

Kvalkved *Viburnum opulus* en mellemhøj busk med hvide blomster i juli og røde frugter som sidder på langt ud på vinteren(hj)***

Blågrøn rose – *Rosa dumalis* 1-2 m høj maj juni hvid til rosa blomst. Røde aflangt tilspidsede hyben(hj)*

Æblerose *Rosa rubiginosa* 1,5 – 2,5 m høj maj juni lyserød blomst aflange hyben(hj)*

Hunderose *Rosa canina* 2 – 3 m høj – maj juni hvide til lys rødlige ovalt hyben(hj)*

Urter

Agermåne *Agrimonia eupatoria* Høj flerårig urt med pælerod. Blomster i juli august små gule blomster i aks(hj)*

Blodrød storkencæb *Geranium sanguineum* 30 cm høj flerårig urt blomster fra juni til sep. (hj)*

Cikorie *Cichorium intybus* 60 – 90 cm høj blå blomster juli – sep. Katost*

Alm. Katost *Malva sylvestris* 30 – 100 cm høj. Blomstrer fra maj – august med violette stokroselignende blomster.*

Om Stien

Stien starter i den sydlige ende af NR. H1 og går langs det hegn som er etableret i forvejen. Stien er 2,5 m bred, det vil dog svinge noget efterhånden som planterne udvikler sig. Det gamle hegn udgør venstre side af hegnet, det nye højre.

Kvalekved en god markering af indgang til stisystemet, og samtidig en smuk og god plante for det biologiske liv

1. Kvalekved – stiens begyndelse

Stien starter i syd i Nr. H 1. For at markere stien plantes kvalkved på begge sider af stien som kraftig markering af, at her starter stien. De plantes til det etablerede hegn begynder på venstre side. Der plantes også kvalkved hvor stien slutter, da man naturligvis også kan starte rundturen der.

Kvalekved bliver en stor busk, som er meget dekorativ i blomstring. Den står med hvide blomster, som kan minde om hortensiablomster. Derefter får den rød/orange frugter som sidder på busken til langt hen på vinteren.

2. Benved

Ved starten på den etablerede beplantning plantes benved som højre stillinje. Midt vejs langs den etablerede beplantning drejer stien i en bue svagt mod øst. Her plantes benved på begge sider af stien.

Benved er en mellemhøj busk som står med små gulgrønne blomster. Senere får den mange kapsler som åbner sig og orange frø kommer til syne og er meget dekorative. Om efteråret får benved flotte røde høstfarver.

3. Rød kornel & fjeldribs & alm. røn

Stien fortsætter i en bue op om den etablerede plantningsø. På venstre side af stien plantes fjeldribs og 3 alm. røn med 5 m mellem rønnene. Fjeldribsene kan man se over og ind mod Nr. H2 – rønnene skal fungere som overstandere og løfte linjen. På højre side plantes rød kornel. De vil fylde meget, så de plantes 1 m længere ude mod højre end resten af linjen. Stien vil derfor i starten synes bredere der, men efterhånden som buskene vokser til, vil stien smalles ind.

Rød kornel er en bred busk, som med alderen får rødbrune grene. Den blomstrer med hvide blomster som insekterne kan lide og den får sorte frugter som spises af fugle

Fjeldribs er en mellem lav busk, som har tidligt løvspring. Der er altså noget at se på fra det helt tidlige forår. Samtidig er fjeldribs robuste og kan tåle at hønsene plukker i dem. De giver et godt bundlæ.

Alm. røn er et lille træ, som relativ hurtigt står med blomster og frugter. Der skal kun plantes en lille gruppe af dem, for at løfte stien og give en smuk oplevelse når man går på stien

4. Gennem pilekrat

Stien vil på et tidspunkt bevæge sig gennem beplantningen. De fleste steder kan det løses ved at man fjerner enkelt pile. De graves op eller skæres ned. Enkelte steder kan det være en fordel at fjerne en gruppe for at bryde de monokulturelle i pilebevoksningen. Andre steder kan det have en god virkning at gå gennem pilekrattet. Hvis der er lavet en lysning gennem pilekrattet og det f.eks. er sydvendt, kan man her med fordel udplante udvalgte stærke urter. Det kunne være Cikorie, som både vil berige turen gennem krattet, og vil give den lidt gølge pilebeplantning ekstra liv. Samtidig vil hønsene uden tvivl også plukke

lidt i cikorieplanterne. Hvis der er lidt mindre lys, kan evt. vælge katost. Den kan berige på samme måde som Cikorie.

Almindelig katost er en to årig plante som trives godt i det lidt kratlignende miljø . Den fylder godt bunden ud med sine håndlappede blade. Og den er flot med blomst. Når den står med kapsler med masser af frø i, er disse også gode at plukke i for hønsene.

Cikorie er en toårig plante som man kun kan anvendes hvis der er nogenlunde med lys, bliver derfor skygget, bliver den lang og ranglet.

5. Øer langs stien

Hvor stien ikke bevæger sig gennem pilekrat vil det være fint med enkeltlinjebepantning langs stien, men nogle steder kan det være oplagt at skabe små lommer af planter. Det vil give en større skønhedsoplevelse og samtidig vil det øge biodiversiteten, og give bedre muligheder for at hønsene også kan bruge det. Lommerne/øerne vil med fordel kunne opbygges, så de lavere buske er ind mod bygningerne, da man så kan opleve hønsenes adfærd. De lidt højere buske kan så placeres på den anden side af stien væk fra bygningerne.

Eksempler på planter er: *Lave buske*: ribs, benved, fjeldribs brudt af enkelte vildroser. *Højere buske* kan være hyld, druehyld, rød kornel og evt. hassel. Der kan også placeres et par træer som vild æble, alm. røn, hæg, vild pære, weichsel og skovfyr. Medens øerne består af små træer og buske, kan man indplante urter som: cikorie, katost, og evt. en staude som blodrød storkencæb, de vil beskytte de små træagtige planter, det forudsætter dog at der ikke er høns medens urterne etableres.

6. Træer langs stien

Træerne tænkes ikke placeret som alléer, men enten som smågrupper i øerne, eller som enkelt træer spredt mellem buskene som udgør stillinjerne. Det vil give hele landskabet et smukt præg, og vil give dynamik i plantesammensætningen og naturligvis give variation i lys skyggeforhold og øge diversiteten.

7. Kvalitet & Plantning

Når man modtager planterne er det vigtigt, at tjekke at man har fået de rigtige planter i den rigtige størrelse. At rodsystemet er i orden og at planterne ikke har været udtørret. Derefter skal de i indslag til der skal plantes. Det er vigtigt straks at vande planterne, når de er kommet i indslag. Indslaget kan bare laves som en plovfuge hvor planterne placeres og dækkes til, så rødderne er godt dækket. Man kan også lave et indslag af sand/grus.

Når der skal plantes, er det vigtigt at få fordelt de planter, som man har til rådighed langs hele stisystemet. Derfor anbefales det, at man i forvejen fordeler planter til hele stykket. For hver 75 m laves der et indslag med de planter, som skal fordeles på de kommende 75 m. Hvis man ikke får gjort det, risikerer man at bruge for mange planter i begyndelse, og pludselig er der ikke flere tilbage.

8. Antal planter - pris

Et stisystem som dette behøver ikke være kostbar i planter, da det et langt stykke går gennem pilekrat og det flugter beplantninger som er der i forvejen. Men prisen kommer naturligvis an på planternes størrelse, planteafstand og hvor mange og hvor store øer/lommer man ønsker at lave.

Der vil være ca. 800 m plantning, til det skal der bruges mindst 1000 planter med lommer/øer.

Uden tilskud og rabat kan planterne i størrelsen 30 - 50cm købes for mellem 8000 – 1500kr

Hvis der skal bruges enkelte træer som er lidt større kan der f. eks købes 20 træer af 125 kr.

En beplantning med træer og buske kan altså laves for mellem 10.000 – 17.500kr.

Hvis man indskrænker bredden i plantevalget, kan det naturligvis gøres billigere, men det vil både gå ud over diversitet og æstetik. Hvis man går op i en større størrelse vil det naturligvis påvirke prisen.

Alt sammen forudsætter, at man selv udfører plantearbejdet.

Litteratur:

Træer og Buske i by og land. Poul Erik Brander, Ib Asger Olsen, Erik Nymann Eriksen og Jens Thejsen Grønt Miljø 2010

Dansk Skovbrugs Tidsskrift 1/94 Tema Skovbryn

Den Vilde Have Jens Thejsen 2009 Gyldendal

Hecken - Geschichte und ökologie Anlage, Erhaltung & Nutzung Peter Kurz m.fl. Leopold Stocker Verlag 2001

